

عوامل زمینه ساز پابندی به اخلاق پژوهش در میان دانشجویان تحصیلات تکمیلی؛ مورد دانشگاه تبریز

محمد عباس زاده^{1*}، حسین بنی فاطمه²، محمد باقر علیزاده اقدم³ و علی بوداکی⁴

چکیده

در عصر حاضر اخلاق مفهومی کلیدی به‌شمار می‌رود. پیشرفت فناوریهای اطلاعاتی و ارتباطی بر تمام حوزه‌های زندگی بشر تأثیر داشته است و زندگی حرفه‌ای اخلاقی کنشگران دانشگاهی در میادین علمی از این تحولات مستثنا نیست. افزایش کاربرد اینترنت و فضای سایبر در پژوهشهای آکادمیک توجه اندیشمندان را به مفاهیم نوظهوری چون اخلاق کامپیوتر، اخلاق ترجمه، اخلاق دانش و مهم‌تر از همه اخلاق پژوهش معطوف کرده است. هدف پژوهش حاضر بررسی عوامل زمینه‌ساز پابندی به اخلاق پژوهش و روش پژوهش کیفی با تأکید بر رویکرد نظریه داده بنیاد بود. مشارکت‌کنندگان این پژوهش 12 نفر از دانشجویان تحصیلات تکمیلی دانشگاه تبریز (در سال 1393) بودند. در این پژوهش از روش نمونه‌گیری هدفمند و از استراتژی موردهای بحرانی استفاده شد. داده‌ها با استفاده از روش مصاحبه با تعیین وقت قبلی و با تأکید بر محرمانه بودن اطلاعات فردی دانشجویان گردآوری شد. سؤالات محوری این پژوهش عبارت بودند از: عوامل مؤثر بر پابندی نبودن به اخلاق پژوهش کدام‌اند؟ پیامدهای پابندی نبودن به اخلاق پژوهش چیست؟ چه باید کرد (استراتژیها)؟ در این پژوهش با تأکید بر رویه‌های نظام‌مند و تحلیلی‌تر استرواس و کوربین، داده‌های مصاحبه در سه مرحله (کدگذاری باز، محوری و گزینشی) تحلیل و اعتبار تحقیق از طریق روشهای کسب اطلاعات دقیق موازی، کنترل اعضا و خود بازبینی محقق احراز شد. یافته‌ها نشان داد که عوامل فردی (کامروایی ارتجالی، نگرش ابزاری به پژوهش و دینداری پژوهشگران) و ساختاری (جامعه‌پذیری آموزشی ناقص، برخوردار نبودن از رفاه مادی، برخوردار نبودن از رفاه غیر مادی، فشار هنجاری جامعه، یادگیری اجتماعی، کمیت محوری در آموزش عالی، نظارت روشمند ضعیف و نگرش منفی جامعه و جامعه‌علمی به دانشجو) و مشوق پیروی نکردن از معیارهای اخلاق پژوهش است و دوکسا سروری (عادی شدن) بی‌هنجاری علمی به‌عنوان هسته مرکزی مکشوف شد.

کلید واژگان: اخلاق پژوهش، نظریه داده بنیاد، دوکسا سروری.

1. دانشیار دانشکده حقوق و علوم اجتماعی دانشگاه تبریز، تبریز، ایران.

* نویسنده مسئول: M.abbaszadeh2014@gmail.com

2. استاد دانشکده حقوق و علوم اجتماعی دانشگاه تبریز، تبریز، ایران: Banifatemeh1382@yahoo.com

3. دانشیار دانشکده حقوق و علوم اجتماعی دانشگاه تبریز، تبریز، ایران: Aghdam1351@yahoo.com

4. دانشجوی دکتری جامعه‌شناسی اقتصادی و توسعه دانشگاه تبریز، تبریز، ایران: A20_Boodaghi@yahoo.com

دریافت مقاله: 1394/1/8 پذیرش مقاله: 1395/2/23

مقدمه

دانشگاهها در عصر کنونی مهم‌ترین مراکز تولید علم، دانش و تربیت نیروی انسانی متخصص به‌شمار می‌روند. از نظر یونسکو یکی از مهم‌ترین رسالت‌های دانشگاه تولید دانش است (Dorri & Talebnejad, ۲۰۰۸, p. ۲). با تولید دانش در میدان علمی به‌دست انسان دانشگاهی نه تنها می‌توان به نیازهای اساسی جامعه پاسخ داد، بلکه مشکلات جامعه و صنعت را مرتفع و در چرخه انتقال فناوری، ایده را به ثروت سازمانی پایدار تبدیل کرد. از آنجا که بیشتر بنگاههای اقتصادی توانایی و ظرفیت تولید دانش علمی و فناورانه را در درون خود ندارند، دانش مورد نیاز خود را از نهادهای شایسته ملی و بین‌المللی مانند دانشگاه کسب می‌کنند. دانشگاه به‌دلیل برخورداری از سرمایه‌انسانی خلاق محل مناسبی برای بروز نوآوری مبتنی بر دانش است. در این خصوص، تحقیقات دانشگاهی به‌طور خاص در زمینه تحصیلات تکمیلی و رساله‌های آنان در رشته‌های مهندسی و علوم اهمیت فوق‌العاده را در زمینه‌سازی پتانسیل تحقیقات دانشگاه و بالطبع جذب درآمدهای غیردولتی پایدارتر دارد (Amin Mozaffari & Shamsi, ۲۰۱۱, pp. ۱۵-۱۶). می‌توان اذعان کرد که تحقق اهداف مهمی چون دانش‌آفرینی دانشگاهی، تجاری‌سازی پژوهشهای دانشگاهی، ارتباط با صنعت و گره‌گشایی از مسائل اقتصادی و نیازهای صنعتی در گرو کنشهای علمی دانشگاهی و معطوف به نیاز، کیفیت و اخلاق است. در سالهای اخیر کاربرد اخلاق در محیطهای کاری به‌ضرورت جدی تبدیل شده است. اخلاق کار، اخلاق حرفه‌ای، کدهای اخلاقی و مرامنامه‌های اخلاقی مفاهیمی است که در گستره دانش مدیریت مطرح شده است (Sanei & Yari, ۲۰۱۳, p. ۱).

هر سازمانی به‌منظور نیل به پویایی و بقا، به توسعه و استفاده از استانداردهای اخلاق حرفه‌ای نیاز دارد، به‌طوری که یکی از دغدغه‌های اصلی مدیران کارآمد در سازمانها ایجاد آمادگی مناسب در افراد است تا آنان در برابر جامعه و شغلشان تعهد داشته و به اصول اخلاقی غالب پایبند باشند (Behroozi, Qasemi & fadaiyan, 2014, pp. 326-325). بنابراین، نهادینه سازی پایبندی به اخلاق حرفه‌ای دغدغه پایدار تمام سازمانهاست و دانشگاه تبریز نیز از این قاعده مستثنا نیست. دانشگاه تبریز به‌عنوان ده دانشگاه برتر وابسته به وزارت علوم، تحقیقات و فناوری به‌منظور تضمین و ارتقای کیفیت آموزش دانشگاهی و بین‌المللی کردن دستاوردهای علمی دانشگاه باید بیش از پیش به مقوله پایبندی به اخلاق پژوهش و تعیین‌کننده‌های آن در میان دانشجویان تحصیلات تکمیلی توجه کند، چرا که اخلاق علمی پیش‌شرط استقرار نظام تضمین کیفیت آموزش عالی است. تعمیم و گسترش ارزشهای حاکم بر رفتار علمی و حرفه‌ای در همه سطوح دانشگاهی می‌تواند موجب افزایش التزام اجتماعی استادان و دانشجویان و اعتماد بیشتر دانشجویان به دانشگاهیان و سلامت ارتباطات علمی و فعالیت پژوهشی شود (Alizadeh Aghdam, Abbaszadeh & Shishani, ۲۰۱۱, p. ۵۵). در واقع، ارتقای مداوم کیفیت علم، دانشگاه و آموزش عالی مستلزم توسعه درونزای فرهنگ ارزشیابی است که خود نیازمند روحیات و رفتارهای خود ارزیابی و خود تنظیمی و التزام درونی به کیفیت در میان یاران و ذینفعان

آموزش عالی است (Farasatkhah, ۲۰۰۶, p. ۱۳). این در حالی است که افزایش کاربرد اینترنت و فضای سایبر در تحقیقات دانشگاهی اهمیت مطالعه اخلاق پژوهش را دو چندان کرده است (Young, ۲۰۱۴, p. ۱۲۴). همچنین تحلیل محتوای جملات پرمحتوای استادان دانشگاهها در جلسات دفاع و کنفرانسهای کلاسی به دلیل لزوم منبع‌دهی دقیق در هر مقاله و گله‌مندی از منبع در منبع شدن برخی از مقالات و پایان‌نامه‌های دانشجویان و مشاهدات تجربی نگارندگان در میدان علمی و دغدغه پایدار جامعه علمی دانشگاه تبریز در خصوص نهادینه کردن اخلاق پژوهش در میان دانشجویان، اهمیت و ضرورت بررسی عوامل زمینه‌ساز پایبندی به اخلاق پژوهش در میان دانشجویان تحصیلات تکمیلی دانشگاه تبریز را نشان می‌دهد. در این خصوص، دانشمندان خاطر نشان کرده‌اند که نبود اخلاق در علم موجب تهدید ثبات و انسجام تحقیق علمی می‌شود؛ این موارد شامل متهم کردن به سرقت علمی، تقلب، نقض قانون، سوء استفاده از منابع مالی، استثمار افراد زیر دست، تبعیض، تعارض منافع و نظایر آنها

می‌شود (Iman & Ghafarinasab, ۲۰۱۲, p. ۳). همچنین می‌توان رواج بی‌اعتمادی به یافته‌های محققان واقعی را از جمله برایندهای پایبندی ضعیف به اخلاق پژوهش تلقی کرد. بنا به اذعان صاحب‌نظران فریبکاری در پژوهش^۵ در بسیاری از رشته‌ها و در بیشتر کشورها به امر عادی تبدیل شده است. محققان، مؤلفان، ناشران و مترجمان ممکن است در مسیر انجام دادن فعالیت‌های خویش آگاهانه یا ناآگاهانه مرتکب تخلف‌هایی بشوند (Keivan Ara, Ojaghi, Cheshmeh Sohrabi & Papi, ۲۰۱۳, p. ۴۵۰). در این خصوص، مارتین و همکاران با بررسی 3247 مقاله پذیرفته شده در کمیته پژوهشی بیان می‌کنند که هر یک از مقالات حداقل در یک مورد دچار مسائل غیر اخلاقی و غیرعلمی شده‌اند. بررسی وضعیت سرقت علمی در میان دانشجویان نشان می‌دهد که میزان آن در اقصی نقاط جهان در تمام مقاطع تحصیلی و در تمام دانشگاهها (چه دولتی و چه خصوصی) در حال افزایش است (Adib, Fathiazar & Mola Ghalghachi, ۲۰۱۵, p. ۱۵۲). با واکاوی تحقیقات پیشین ملاحظه شد که اخلاق علمی وضعیت بحث‌انگیزی در کشور ایران دارد (Farasatkhah, ۲۰۰۶, p. ۱۳). بنابراین، با وجود آثار مخرب عدم پایبندی ضعیف به اخلاق علمی بر پیکره محققان (با انگیزه واقعی)، جامعه و صنعت، در تحقیقات پیشین با رویکرد گزند تئوری به‌صورت همه‌جانبه به بررسی عوامل زمینه‌ساز فردی و ساختاری پایبندی به اخلاق پژوهش، پیامدها و استراتژی‌ها پرداخته نشده است. لذا، هدف اصلی پژوهش حاضر بررسی عوامل زمینه‌ساز پایبندی به اخلاق پژوهش در میان دانشجویان تحصیلات تکمیلی دانشگاه تبریز با رویکرد یادشده بود.

ادبیات تحقیق: از اهداف اصلی مطالعه متون و پژوهشها در گزند تئوری افزایش حساسیت نظری^۶ محقق است (Fathi, Fekrazad, Gaffari & Bolhari, ۲۰۱۳, p. ۱۱۱). در این خصوص،

۵. Research Fraud

۶. Theoretically Sensitise

گلیسر⁷ از این موضوع حمایت کرده است که محققان باید دانش کاملی از فرایندهای اجتماعی داشته باشند. این امر می‌تواند شامل قرائت گسترده‌ای از چارچوب نظری باشد. مهم این است که محققان با داده‌ها هدایت شوند و به تئوری خاص تعهدی نداشته باشند (Thomson, Petty & Scholes, ۲۰۱۴, p. ۱۷۵).

اخلاق پژوهی به مبادی اخلاقی افعال می‌پردازد. رویکردی که ریشه آن به ارسطو و کتاب مشهور او اخلاق نیکوماخوس⁸ بر می‌گردد. وی گوهر فعل اخلاقی را رفتار عقلانی متعهد به خیر جمعی می‌داند. اخلاقیات از ساختارها و مناسبات، فرهنگ، دین، نظامهای هنجاری و حقوقی، نظام خانواده، یادگیری اجتماعی، ایمان و تجارب و نگرشهای مردمان تأثیر می‌پذیرد. همان‌گونه که می‌توان از اخلاق در سطح کلان نظام اجتماعی یا اخلاق در سطح فردی بحث کرد، اخلاق در سطح زیرنظامها نیز موضوعیت دارد (Farasatkah, ۲۰۰۶, p. ۱۴). هر چند مباحث اخلاق حرفه‌ای علمی پیشینه طولانی دارد، اما از دهه 70 در قرن بیستم میلادی بود که به دنبال جنگ ویتنام و پیامدهای رسوایی واترگیت موج تازه‌ای از توجه به ابعاد اخلاقی علم و فناوری به میان آمد؛ در سال 1978 دانشگاه ییل و انجمن ارزشهای آموزش عالی مبتکر فعالیتهایی دانشگاه محور شدند که کانون توجه آن ترویج اخلاق پژوهی بود (Toffler, ۲۰۰۵, Quoted from Farasatkah, ۲۰۰۶, p. ۱۵). اخلاق پژوهش بیانیه نورمبرگ که آزمایشهای غیرانسانی نازیها را روی زندانیان سیاسی و اسرای جنگی در خلال جنگ جهانی دوم محکوم می‌کرد. پس از بیانیه نورمبرگ، بیانیه هلسینگی در سال 1964 در مجمع جهانی پزشکی در کشور فنلاند صادر شد که دومین تلاش بین‌المللی است و از آن به بعد حامی و پشتیبان اساسی قواعد اخلاق پژوهش بوده است. این دو بیانیه آغازی برای تدوین رهنمودهای اخلاقی، فکر تأسیس کمیته‌های اخلاقی و توجه به اخلاق پژوهش در حوزه‌های مختلف دانش بشری بوده است (Khaleghi, ۲۰۰۸; Guraya, London & Guraya, ۲۰۱۴). اخلاق پژوهش شاخه‌ای از اخلاق حرفه‌ای است و به اصول اخلاقی که پژوهش را از آغاز تا پایان کار هدایت می‌کند، می‌پردازد (Khaleghi, ۲۰۰۸, p. ۸۳). در این خصوص، گورایا و همکاران (Guraya et al., pp. 123-124) موضوعات کلیدی اخلاق پژوهش را [در ارتباط با مشارکت کنندگان در پژوهش] شامل رضایت آگاهانه⁹، حریم خصوصی¹⁰ و احترام به آن، تعامل امن¹¹ [و قابل اعتماد] بین محقق و پژوهشگر، احترام و مسئولیت پذیری¹² می‌دانند. یکی از اولین چارچوبهای مفهومی برای تنظیم قواعد اخلاقی و چارچوب هنجاری در علم به رابرت کینگ مرتن¹³ مربوط می‌شود؛ به نظر مرتن اخلاقیات علم ترکیب موزونی از ارزشها و

۷. Glaser

۸. Nichomachean Ethics

۹. Informed Consent

۱۰. Privacy

۱۱. Privileged Communication

۱۲. Respect and Responsibility

۱۳. Robert King Merton

هنجارهای احساسی و عاطفی است که تعهد و التزامی برای دانشمند ایجاد می‌کند (Mohseni, ۲۰۱۰, p. ۴۸). در اصل، ارزشهای اخلاقی و روش شناختی مورد نظر مرتن 5 موردند که به اختصار کدوس¹⁴ (اشتراک‌گرایی¹⁵، جهان‌روایی/ عام‌گرایی¹⁶، بی‌غرضی عاطفی¹⁷، اصالت¹⁸ و شک سازمان یافته¹⁹) نامیده می‌شوند. بعدها وی با اضافه کردن دو اصل جدید کارکردگرایانه دیگر به هنجارهای قبلی، تعداد این اصول را به هفت مورد رسانده که به اختصار کدوشور²⁰ (اشتراک‌گرایی، جهان‌روایی/ عام‌گرایی، بی‌غرضی عاطفی، اصالت، شک سازمان یافته، تواضع و فروتنی²¹ و به رسمیت شناختن/ رسمیت یافتن²²) نامیده می‌شود. (Vedadhir, Farhod, ۲۰۰۸, p. ۸). در الگوی مرتن علم نهادی اخلاقی در نظر گرفته می‌شود که نظام جامعه‌پذیری پاداش و تنبیه ویژه خود را دارد (Rabbani, Rabbani, ۲۰۱۱, p. ۱۳). وی تصریح می‌کند که نهاد علم پاداشهای خود را به دانشمندانی اعطا می‌کند که به هنجارهای علم بیشتر وفادارند تا ضد هنجارهای علم (Vedadhir et al., ۲۰۰۸). دیوید رزنیک²³ یکی دیگر از صاحب‌نظران معاصر حوزه اخلاق در علم است. طبق نظر وی اخلاق مشتمل بر معیارهای رفتاری است که بر رفتار افرادی که شغل یا نقش حرفه‌ای را ایفا می‌کنند، ناظر است و شخصی که وارد یک حرفه می‌شود، متعهد به پیروی از یک سلسله وظایف و تکالیف اخلاقی است. رزنیک دوازده معیار برای رفتار اخلاقی در عرصه علم - فناوری توصیه می‌کند که عبارت‌اند از: درستکاری، دقت، بلندنظری، آزادی، اعتبار مدرک، مسئولیت‌پذیری اجتماعی، قانون‌مداری، تعلیم، اعطای فرصت، احترام متقابل، کارایی و احترام و رعایت حقوق آزادیها (Alizadeh, ۲۰۱۱, pp. ۵۸-۵۹). همچنین وی برخلاف مرتن اخلاقیات علم را به دانشمندان و اجتماع علمی خاص آنها محدود نکرده است، بلکه بر این باور است که متخصصان نه فقط در برابر اجتماع علمی، بلکه در قبال عموم مردم نیز پاسخگو و مسئول‌اند (Rabbani et al., ۲۰۱۱, p. ۱۴). در خصوص اخلاق پژوهش رویکرد درون‌گرایی بر درونی ساختن هنجارهای حرفه‌ای و تعهد اخلاقی از سوی عاملان اجتماعی و نهادهای تخصصی تأکید دارد (Farasatkah, ۲۰۰۶). بر مبنای این نظریه، هنجارها و استانداردهای اخلاقی از درون حرفه‌ها می‌جوشد (Bahrani, ۲۰۱۰, p. ۴۹). در حالی که در رویکرد برون‌گرایی منابع اخلاقیات بیرونی، براساس آرای عامه مردم، قانون، مؤسسات مذهبی

-
۱۴. CUDOS
 ۱۵. Communism
 ۱۶. Universalism
 ۱۷. Disinterestedness
 ۱۸. Originality
 ۱۹. Organized Skepticism
 ۲۰. CUDOSHUR
 ۲۱. Humility/Modesty
 ۲۲. Recognition
 ۲۳. Resnik David

و اخلاق فلسفی هستند (Bahraini, ۲۰۱۰, pp. ۵۰-۵۱). در خصوص عوامل پابندی به اخلاق پژوهش زیئونتس^{۲۴} عواملی را به منزله عوامل پایه‌ای برای اخلاق حرفه‌ای بر شمرده که عبارت از: استقلال حرفه‌ای^{۲۵} (Amiri, Hemmati & Mobayyeni, ۲۰۱۰, p. ۱۴۴)، خودفهمی حرفه‌ای (Amiri et al., ۲۰۱۰, p. ۱۶)، عبور از مسائل معیشتی قدرت (Amiri et al., ۲۰۱۰, p. ۱۶)، عینیت‌گرایی، بی‌طرفی و جانبداری نکردن است (Farasatkah, ۲۰۰۶, p. ۱۶). زیئونتس در تحلیل دیگری عوامل تأثیرگذار بر اخلاق حرفه‌ای را به سه جنبه فردی (ویژگیها و خصوصیات فردی، ارزشهای مذهبی، ملاکهای شخصی، عوامل خانوادگی، باورها و اعتقادات و شخصیت)، جنبه سازمانی (رهبری، مدیریت، ارتباط با همکاران، انتظارات دیگران، نظام تشویق و تنبیه، قوانین و مقررات و رویه‌ها، جو و فرهنگ سازمانی) و جنبه محیطی (عوامل اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و سیاسی) تقسیم کرده است (Saney & Yari, ۲۰۱۳, p. ۳). در خصوص اخلاق پژوهش، کولب و فرای^{۲۶} در مدل یادگیری تجربی^{۲۷} یادگیری تجربی را تسهیل‌گر ایده‌هایی درباره اخلاق پژوهش و تعامل پژوهشی مسئولانه می‌دانند (Teixeira Poit, Cameron & Schulman, ۲۰۱۱, p. ۲۴۶). در این خصوص، باندورا^{۲۸} در تئوری یادگیری اجتماعی مطرح کرده است که پیروان از طریق یادگیری مشاهده‌ای شبیه رهبرانشان رفتار می‌کنند (Kalshoven, Den Hartog & Den Hoogh, ۲۰۱۱, p. ۵۲).

اسرائیل و های^{۲۹} نیز دلایل شش‌گانه‌ای را درباره ضرورت رعایت اخلاق پژوهش از سوی محققان مطرح کرده‌اند که عبارت‌اند از: الف. حمایت از مشارکت کنندگان؛ ب. افزایش توانایی پژوهشگران در اجرای مطلوب فرایند پژوهش؛ ج. هماهنگی با انتظارات حرفه‌ای؛ ج. ارائه رهنمودهایی به پژوهشگران برای سازگاری با توسعه اخلاقی جدید؛ د. افزایش یکپارچگی در پژوهش؛ و. تضمین اعتماد به پژوهش (Lahman, Monica, Rodriguez, Graglia & De Roche, ۲۰۱۱, p. ۱۳۹۸). در خصوص مطالب نظری مطرح شده، نتایج تحقیق سدیدپور در سال ۱۳۹۱ با عنوان «اخلاق پژوهش در علوم اجتماعی» نشان داد که عوامل فردی (تعهد دینی - اخلاقی و تعهد علمی - اخلاقی) مهم‌ترین علل پابندی به اخلاق پژوهش و ضعف تعهد علمی - اخلاقی مهم‌ترین عامل تأثیرگذار در پابندی نبودن به اخلاق پژوهش از نظر نخبگان مذکور است (Sadat Sadidpour, ۲۰۱۳, p. ۵). در کنار موارد یادشده، فشارهای مالی و رقابتی نیز می‌تواند در نادیده گرفتن معیارهای اخلاقی در تحقیقات علمی مؤثر باشد (Iman & Ghafarinasab, ۲۰۱۱, p. ۲). فشارهای اقتصادی و رقابتی در زمینه دانشگاه

۲۴. Zions

۲۵. Professional Independence

۲۶. Kolp & Fry

۲۷. Experiential Learning

۲۸. Bandura

۲۹. Israel & Hi

می‌تواند بر طبق بررسی‌های کلارک و والکر (Clark & Walker, ۲۰۱۱) به شتابزدگی در انتشار یافته‌ها و نتایج آسیب‌زای ناخواسته منجر شود.

علیزاده اقدم و همکاران (Alizadeh Aghdam et al., ۲۰۱۱, p. ۵۷) در پژوهشی در باره تعیین‌کننده‌های پایبندی به اخلاق علمی در میان اعضای هیئت علمی دانشگاه تبریز خاطر نشان کرده‌اند که متغیرهای سرمایه اجتماعی، اعتماد اجتماعی، مشارکت اجتماعی، انسجام گروهی و تولید علمی تأثیر مثبتی بر میزان پایبندی به اخلاق علمی در میان استادان دانشگاه تبریز دارند. همچنین نتایج تحقیقات بهروزی و همکاران (Behroozi et al., ۲۰۱۴, p. ۳۲۵) حاکی از آن است که بین متغیرهای وفاداری، برابری و عدالت، ارزشها و هنجارها، احترام مقابل و اخلاق حرفه‌ای رابطه معنادار وجود دارد.

فراستخواه در پژوهشی با عنوان «اخلاق علمی رمز ارتقای آموزش عالی» به این نتیجه رسیده است که توسعه اخلاق حرفه‌ای نه با پند و اندرزها و نه با فرهنگ‌سازیهایی بیرونی، بلکه از طریق کنشهای ارتباطی خود یاران و ذینفعان اجتماع علمی و دانشگاهی و به صورت شیوع و انتشار درون‌زا میسر می‌شود (Farasatkah, ۲۰۰۶, p. ۱۳). در این زمینه ودادهیر و همکاران (Vedadhir et al., ۲۰۰۸) به این نتیجه رسیده‌اند که پیروی از معیارهای اخلاقی برای صیانت از علم و فناوری در برابر هرگونه عمل فسادآمیز و فریبکاری ضروری است. به منظور تایید موارد یادشده یافته‌های کیوان آرا و همکاران (Keivan Ara et al., ۲۰۱۳, p. ۴۴۹) نشان داده است که مرز بین سرقت علمی و صداقت در علم بسیار نامحسوس است.

نتایج مطالعات زمانی و همکاران (Zamani, Azimi & Suleimani, ۲۰۱۳, p. ۹۱) در سال 1392 با عنوان «شناسایی و اولویت بندی عوامل مؤثر بر سرقت علمی دانشجویان دانشگاه اصفهان» حاکی از آن است که مدرک‌گرایی و توجه زیاد به نمره اولین و مهم‌ترین عامل تأثیرگذار بر سرقت علمی دانشجویان است.

گورایا و همکاران (Guraya et al., ۲۰۱۴, p. ۱۲۱) در پژوهشی با عنوان «اخلاق در پژوهش‌های پزشکی» بیان کرده‌اند که کمیته‌های اخلاق پژوهش باید درک افراد را از موضوعات اخلاقی در تحقیقات بیوپزشکی بیشتر ارتقا دهند. در این خصوص، بر اساس یافته‌های تکسریا و همکاران (Teixeira Poit et al., ۲۰۱۱, p. ۲۴۴) ضروری است از طریق آموزش، یادگیری تجربی و عملی و مشارکت در فعالیتهای آگاهی و فهم دانشجویان از رهنمودهای اخلاقی و رفتار اخلاقی توسعه یابد. به تبع این امر می‌توان با اعطای آزادی علمی بیشتر به دانشجویان بر خلاقیت علمی آنان افزود. در این صورت است که بر طبق نتایج تحقیقات هامرسلی و ترانوس (Hammersley & Traianou, ۲۰۱۴, p. ۲۲۷). استقلال یا خودمختاری محققان می‌تواند پیششرط عمل اخلاقی تلقی شود. سؤال پژوهش این است که عوامل (فردی، اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی) زمینه‌ساز پایبندی به اخلاق پژوهش در بین دانشجویان تحصیلات تکمیلی دانشگاه تبریز کدام‌اند؟

روش پژوهش

هدف این مطالعه بررسی عوامل زمینه‌ساز پابندی به اخلاق پژوهش در میان دانشجویان تحصیلات تکمیلی دانشگاه تبریز بود. در این پژوهش از روش نظریه داده بنیاد بهره گرفته شد که نوعی شیوه پژوهش کیفی است (Fathi, ۲۰۱۳, p. ۱۱۸). در این روش پویاگر نوعی تبیین کلی (نظریه) از فرایند، اقدام یا تعامل ارائه می‌دهد که حاصل دیدگاه‌های تعداد زیادی از مشارکت کنندگان است. این طرح کیفی را در سال 1967 بارنی گلیزر و استرواس³⁰ انجام دادند. بر این اساس، نظریه داده بنیاد به منظور ایجاد نظریه‌ای [کامل و به همراه شکل و فرضیات] از اقدامات تعاملات، با فرایندها بر اساس طبقات اطلاعاتی به هم مرتبط مبتنی بر داده‌های گردآوری شده از افراد طراحی شده است (Creswell, ۲۰۱۲, p. ۸۶). در این پژوهش برای تحلیل داده‌ها از رویه‌های نظام‌مندتر و تحلیلی‌تر استرواس و کوربین [که شامل سه مرحله کدگذاری باز³¹، کدگذاری محوری³² و کدگذاری گزینشی³³ است] استفاده شد. مشارکت کنندگان این پژوهش 12 نفر از دانشجویان تحصیلات تکمیلی دانشگاه تبریز در سال 1393 بودند. این مطالعه با نمونه‌گیری هدفمند شروع شد و بر اساس نمونه‌گیری نظری تا اشباع داده‌ها ادامه یافت. شایان ذکر است که در این پژوهش بر اساس نمونه‌گیری هدفمند و استراتژی موردهای بحرانی³⁴ 12 نفر از دانشجویان تحصیلات تکمیلی [که اطلاعات مهمی را به دلیل درگیری زیاد با تحقیق و پژوهش درباره مسئله تحقیق؛ یعنی اخلاق پژوهش داشتند] شرکت کردند. متن مصاحبه‌ها از افراد منتخب بر روی نوار ضبط و به‌عنوان داده اصلی پژوهش بهره‌برداری شد. برای تحلیل داده‌ها، مصاحبه‌ها از نوار پیاده و به روش تحلیل مقایسه‌ای مداوم و مطابق با روش استراس و کوربین در سه مرحله کدگذاری باز، محوری و گزینشی تجزیه و تحلیل شدند در کدگذاری باز متن هر مصاحبه چندین بار خوانده و مفاهیم اصلی آن استخراج و به صورت کدهایی ثبت شدند. سپس کدهایی که از نظر مفهومی با یکدیگر مشابه بودند، به صورت خوشه‌هایی درآمدند. در کدگذاری محوری کدها و دسته‌های اولیه که در کدگذاری باز ایجاد شده بودند، با یکدیگر مقایسه شدند و ضمن ادغام موارد مشابه، دسته‌هایی که به یکدیگر مربوط می‌شدند حول محور مشترکی قرار گرفتند. سپس کدگذاری انتخابی انجام و متغیر اصلی مشخص شد (Mesbahi & Abbaszadeh, ۲۰۱۳, p. ۱۴) در نهایت، بعد از کدگذاری باز، محوری و گزینشی، هسته مرکزی با عنوان عادی شدن بی‌هنجاری علمی به دست آمد. در پژوهش

۳۰. Barney, Glaser & Strauss

۳۱. Open Coding

۳۲. Axial Coding

۳۳. Selective Coding

۳۴. Critical Cases

حاضر به منظور احراز اعتبارپذیری تحقیق از روشهای کسب اطلاعات دقیق موازی³⁵، کنترل اعضا و خودبازبینی محقق³⁶ استفاده شد (Abbaszadeh, 2012, p. 24).

یافته‌ها

جامعه آماری این پژوهش 12 نفر از دانشجویان تحصیلات تکمیلی دانشگاه تبریز ساکن در خوابگاه بودند. 11 نفر از دانشجویان مصاحبه شده مجرد بودند و یک نفر متأهل بود. میانگین سنی آزمودنیها تقریباً 28 سال و با توجه به بیشترین و کمترین، بالاترین سن دانشجویان 39 و پایین‌ترین آن 23 سال گزارش شده است. مدرک تحصیلی 41/1 درصد از آزمودنیها کارشناسی‌ارشد و 58/3 درصد دکتری بود. 66/7 درصد از آزمودنیها محل سکونت خود را شهر و 33/3 درصد هم روستا اعلام کردند. رشته تحصیلی 25 درصد از دانشجویان مورد مطالعه روانشناسی، 8/3 علوم تربیتی، 8/3 درصد دامپزشکی، 16/7 درصد (2 نفر) کشاورزی، 8/3 درصد (1 نفر) مدیریت جهانگردی، 8/3 درصد ریاضی، 8/3 درصد حقوق، 8/3 درصد جامعه‌شناسی، 8/3 درصد اقتصاد، 8/3 درصد حقوق و 8/3 درصد عمران بود.

معیارهای پایبندی به اخلاق پژوهش: یکی از ویژگیهای بارز زندگی اجتماعی انسانها داشتن فرهنگ (ارزشها، آداب و رسوم، هنجارها و اخلاقیات) است. طبق دیدگاه اندیشمندان، اخلاق پژوهش متضمن رعایت هنجارها و ارزشهایی است که باید در فرایند طراحی و اجرای پژوهش و بهره‌مندی از نتایج پژوهش رعایت شوند (Arasteh & Jahed, 2012, p. 35). در این پژوهش در ابتدای مصاحبه از دانشجویان خواسته شد تا مفهوم اخلاق پژوهش و معیارهای آن را توضیح دهند؛ معیارهای مربوط از دید آنها عبارت بود از: «حفظ مالکیت معنوی ایده، رعایت قوانین کپی رایت، سکه زدن متن یک مقاله یا اثر به نام خود، دستکاری نکردن یافته‌ها، غارت نکردن فکر و ایده دیگران، کپی پیست نکردن، امانتداری، راستگویی، صداقت در منبع‌دهی، داده‌سازی نکردن، انتخاب موضوع بر اساس علاقه، جلب رضایت آزمودنیها، تحقیق در باره موضوعات نوین، داشتن وجدان کاری، آسیب نرساندن به آزمودنیها و رازداری»؛ به عبارتی، پاسخگویان موارد یاد شده را اساس اخلاق پژوهش می‌دانستند و هر گونه تخطی از این موازین اخلاقی را مصداق بارز پایبند نبودن به اخلاق پژوهش ذکر کردند. همچنین دانشجویان معتقد بودند که در جوّ دانشجویی اخلاق پژوهش زیاد رعایت نمی‌شود. در ادامه به چند مورد از دیدگاههای دانشجویان اشاره می‌شود.

دانشجوی دکتری رشته اقتصاد می‌گوید: «وقتی که بحث از اخلاق پژوهش می‌شود، به این معناست که داده سازی نکنی، مدلتو نیپچونی، کارتو نیپچونی و معیار دیگر این است که در فرانس دهی صادق باشیم،».

۳۵. Peer Debriefing

۳۶. Self-monitoring

دانشجوی دکتری رشته کشاورزی گفته است: «اولین چیزی که به ذهنم می‌آید، حفظ مالکیت معنوی یک ایده و فکر است. هر کسی در ذهن خودش یک ایده‌ای را داشته باشد، باید در انحصار فردی باشد که صاحب آن ایده است و هرگونه کجروی اعم از سرقت یا سوء استفاده از آن ایده یا نظریه رد اخلاق علمی است.

شرایط علی

یادگیری اجتماعی: از دیدگاه دانشجویان یکی از عوامل مؤثر بر پایداری به اخلاق پژوهش یادگیری اجتماعی است. دانشجویان معتقد بودند که افراد در میدان علمی از طریق تعاملات علمی و اجتماعی، از دوستان، هم‌اتاقیها و به یک معنا از افراد مهم و گروههای مرجع یاد می‌گیرند. در این خصوص، باندورا در نظریه یادگیری اجتماعی خاطر نشان کرده است که افراد با توجه به نگرشها، ارزشها و رفتارهای جذاب و معتبر مدل‌های نقشی یاد می‌گیرند (Brown & Trevino, ۲۰۰۶). در جدول 1 مفاهیم و مقوله‌های مستخرج از مصاحبه‌ها و نمونه‌هایی از عبارات ذکر شده پاسخگویان آمده است.

جدول 1- مقولات و مفاهیم مستخرج از مصاحبه‌ها و نمونه‌هایی از عبارات ذکر شده از سوی

پاسخگویان

مفاهیم	مقولات	نمونه‌هایی از عبارات ذکر شده از سوی پاسخگویان
یادگیری اجتماعی	نبود مدل‌ها و الگوهای مناسب در حوزه‌های اخلاق پژوهش، تقلید بداخلاقی علمی از دوستان، تقلید دانشجو از استاد، سرایت پایداری نبودن از معلم به شاگرد و تأثیر پذیری از محیط اطراف	دانشجوی کارشناسی ارشد رشته روانشناسی درباره عوامل مؤثر بر پایداری نبودن به اخلاق پژوهش گفته است: محیطی که در آن الگوی اخلاقی و پژوهشی باشد، وجود ندارد.

دینداری دانشجویان: دینداری یکی دیگر از عوامل مؤثر بر پایداری به اخلاق پژوهش شناسایی شده است. آزمودنیها خاطر نشان کرده‌اند که رفتار علمی اخلاق مدار زمانی محقق می‌شود که دانشجویان از درون و از طریق اعتقادات، خود را کنترل و از انجام دادن رفتارهای غیرحرفه‌ای احساس گناه بکنند. در جدول 2 مقوله‌های استخراج شده آمده است.

جدول 2- مقولات و مفاهیم استخراج شده درباره دینداری دانشجویان

مفاهیم	مقولات
دینداری پژوهشگران	کنترل درونی ضعیف افراد، پایداری عملی ضعیف به دین، مقاومت درونی ضعیف افراد، تلقی نکردن پایداری نبودن به اخلاق به‌عنوان گناهی بزرگ، نقش اعتقادات مذهبی افراد، احساس گناه به دلیل منبع ندادن، ضعف دینداری فرد، جا نیفتادن اخلاق پژوهش در نظام ارزشی

در این مطالعه تأکید دانشجویان بر مواردی چون ضعف دینداری افراد، کنترل درونی ضعیف افراد و تلقی نکردن پایبند نبودن به اخلاق به‌عنوان گناهی بزرگ نشان داد که این موارد در بداخلاقی علمی دانشجویان تأثیر بسزایی دارد. در گفته‌های دانشجویان اهمیت این موضوع مشخص است. دانشجوی کارشناسی‌ارشد رشته مدیریت جهانگردی می‌گوید: «کسی که به لحاظ اعتقادی برخی از چیزها را قبول دارد، هر منبعی را که استفاده می‌کند، قید می‌کند. افراد به لحاظ اعتقادی و مذهبی در مقابل کاری که انجام می‌دهند، مسئول هستند».

فشار هنجاری جامعه: از منظر دانشجویان مصاحبه شده، پایبند نبودن به اخلاق پژوهش به‌دلیل فشارهای هنجاری دوستان، هم‌اتاقیها، همکلاسیها و حتی استادان اتفاق می‌افتد. یکی دیگر از عوامل مؤثر بر پایبند نبودن به اخلاق پژوهش فشار هنجاری جامعه است.

جدول 3- مقولات و مفاهیم استخراج شده درباره فشار هنجاری جامعه

مفاهیم	مقولات
فشار هنجاری جامعه	مسخره شدن از سوی دوستان به دلیل ارائه نتایج نفی‌ای در پایان نامه، تحت فشار قرار گرفتن دانشجویان توسط استادان، سسول بازی تلقی شدن رعایت اخلاق پژوهش از سوی دوستان، تأثیر جو جامعه و اطراف فرد، فشار هنجاری دوستان به دلیل ارائه فرضیه‌های رد شده، هراس علمی دانشجو از رد همه فرضیه‌ها، فشار استادان بر دانشجویان برای انتشار مقاله و تأثیر جبر پژوهشی.

دانشجوی کارشناسی‌ارشد رشته عمران در پاسخ به این پرسش که دلایل پایبند نبودن به اخلاق پژوهش چیست، گفت که «استاد راهنما نباید به دانشجو فشار بیاورد که حتماً باید نتیجه‌گیری و تمام فرضیات تأیید بشود؛ البته، وقتی که دانشجو کار نمی‌کند و نتیجه نمی‌گیرد، راه آن جداست. در اتاق، هم‌اتاقیهای من را به خاطر گزارش نتایج نفی‌ام مسخره می‌کردند».

نگرش منفی جامعه و جامعه علمی: رفتار حرفه‌ای انسان دانشگاهی به‌عنوان عضوی از جامعه و به خصوص جامعه علمی متأثر از نگرش، ارزشها و هنجارهای جامعه علمی است. بر اساس نظر آزمودنیها نگرش متعالی جامعه علمی به دانشجو تضمین‌کننده رفتار حرفه‌ای معطوف به اخلاق است. بر اساس یافته‌ها یکی دیگر از عوامل مؤثر بر پایبند نبودن به اخلاق پژوهش، نگرش منفی جامعه و جامعه علمی به دانشجویان است. در پژوهش حاضر مفاهیم به‌دست آمده از مصاحبه با دانشجویان تحصیلات تکمیلی به شرح جدول 4 است.

جدول 4- مقولات و مفاهیم به‌دست آمده درباره نگرش منفی جامعه و جامعه علمی

مفاهیم	مقولات
نگرش منفی جامعه و جامعه علمی به دانشجو	نگرش منفی جامعه به دانشجو، ارزش قابل نشدن برای تحقیقات و کار دانشجویان، استفاده نشدن از تحقیقات، ارزش قابل نشدن برای دانشجو، قبول نداشتن تفکر نتایج نفی‌ای در پژوهش، قبح ارائه نتایج و راهکارهای نفی، ذهنیت نتیجه‌گرا و تأییدگرا داشتن، قبح گزارش فرضیه‌های رد شده از سوی جامعه علمی، ارزشمند بودن قبول فرضیه، تأکید جامعه علمی بر معنادار شدن فرضیه‌ها و کنترل نشدن داده‌های پایان نامه از سوی استادان

می‌توان گفت که نگرش منفی جامعه و جامعه علمی به دانشجو از جمله عوامل زمینه‌ساز پایبندی ضعیف به اخلاق پژوهش است.

«دانشجوی دکتری رشته جامعه‌شناسی می‌گوید: من بیشتر از سطح بالا نگاه می‌کنم که به پژوهش و پژوهشگر ارزش نمی‌دهند، از تحقیقات استفاده نمی‌شود، یک جوری شده است که نگرش منفی به دانشجو وجود دارد تا نگرش مثبت. به دانشجو این نگرش که جامعه را به تعالی برساند، نیست. دانشجو هم در پژوهش از طریق بی‌اخلاقی واکنش خود را به این نگرش منفی جامعه نشان می‌دهد».

عوامل نظارتی: نظارت استاندارد بر فعالیتهای علمی کنشگران دانشگاهی در ارتقای پایبندی به اخلاق پژوهش نقش اساسی دارد. در خصوص نظارت، هیرشی³⁷ مدعی است که پیوند میان فرد و جامعه مهم‌ترین علت هم‌نواپی و عامل اصلی کنترل رفتارهای فرد است و ضعف این پیوند یا نبود آن موجب کج رفتاری می‌شود (Rabbani Kharsghany & Rabbani Isfahani, ۲۰۱۴, p. ۲۲). در این پژوهش دانشجویان تحصیلات تکمیلی مطرح کرده‌اند که پایبند نبودن به اخلاق پژوهش به دلیل نبود نظارت استاندارد است. مفاهیم و مقوله استخراج شده از مصاحبه‌ها به شرح جدول 5 است.

جدول 5- مقولات و مفاهیم به‌دست آمده درباره عوامل نظارتی

مفاهیم	مقولات
نظارت روشمند ضعیف	نبود نظارت بر کار علمی، اطمینان از بررسی نشدن مقالات کپی شده، برخورد نشدن با متخلفان علمی، واکنش نشان ندادن دیگران به بداخلاقیهای علمی، وجود نداشتن نهادهای نظارتی، مواخذه نشدن افراد در قبال بداخلاقی حرفه‌ای، نظارت کم استادان، هزینه نداشتن بد اخلاقی، نبود نظام تشویق و تنبیه، اجرا نشدن درست قوانین حمایت از مؤلفان، نظارت کم استادان و ...

دانشجوی کارشناسی‌ارشد رشته روانشناسی در خصوص نقش نظارت در ارتقای پایبندی به اخلاق پژوهش می‌گوید: «نظارت وجود ندارد. شما می‌روید از میدان انقلاب تهران پایان‌نامه آماده می‌خرید،

فروشنده مقاله می‌گوید در جلسه دفاع هم حمایت می‌کنیم. نظارتی وجود ندارد و فقط کارها در حد شعار است».

جامعه‌پذیری آموزشی ناقص: بر اساس نظر آزمودنیها، جامعه‌پذیری آموزشی ناقص بر رفتار علمی کنشگران دانشگاهی تأثیر دارد؛ به عبارتی، دانشجویانی که ارزشها و هنجارهای حرفه‌ای را به درستی و روشمند از طریق آموزش دانشگاهی یاد می‌گیرند، از ظرفیتهای بروز رفتار اخلاقی حرفه‌ای بیشتری نسبت به سایر دانشجویان دارند. تأکید دانشجویان بر مواردی چون آشنایی کم دانشجویان دوره کارشناسی ارشد با اصول مقاله نویسی، ضعف نظام آموزشی در حوزه اخلاق پژوهش، نبودن آموزش درس اخلاق پژوهش در دانشگاه و کم توجهی استادان به بحث آموزش اخلاق پژوهش حاکی از آن است که جامعه‌پذیری آموزشی ناقص یکی از عوامل مؤثر بر پاییند بودن به اخلاق پژوهش است.

جدول 6- مقولات و مفاهیم به‌دست آمده درباره جامعه‌پذیری آموزشی ناقص

مفاهیم	مقولات
جامعه‌پذیری آموزشی ناقص	آشنایی کم دانشجویان دوره کارشناسی ارشد با اصول مقاله نویسی، ناتوانی محقق در اعمال معیارهای اخلاق پژوهش، آموزش ندادن درس اخلاق پژوهش در دانشگاهها، دانش پژوهشی ضعیف پژوهشگران، کم توجهی استادان به بحث آموزش اخلاق پژوهش، ناآگاهی محققان از مفهوم اخلاق پژوهش، جامعه‌پذیری ضعیف، نداشتن سواد پژوهش و تلقی نکردن اخلاق پژوهش به عنوان بخشی از پژوهش

در این خصوص، دانشجوی دکتری رشته روانشناسی می‌گوید: «خیلی از دانشجویان نمی‌دانند که اخلاق پژوهش چیست. مثلاً رضایت آزمودنیها را پژوهشگران جزء پژوهش نمی‌دانند. به نظرم اگر بتوانیم کلاسهای آموزشی اخلاق پژوهش در سطح استادان و دانشجو برگزار کنیم، اینها تأثیر مطلوبی در ترویج اخلاق پژوهش خواهند داشت».

نگرش ابزاری به پژوهش: هابرماس بر این باور است که در عصر مدرن سیطره عقلانیت ابزاری بر عقلانیت ارتباطی و انتقادی سبب شیء واره شدن روابط اجتماعی و تسلط پول و قدرت بر زیست جهان شده است (Jalaiepour & Mohammadi, ۲۰۰۸, p. ۲۹۹). لذا، عقلانیت ابزاری بر همه حوزه‌های زندگی اجتماعی انسانها تأثیر داشته است و زندگی حرفه‌ای و کنش علمی معطوف به اخلاق علمی هم از این قاعده مستثنا نیست. تأکید دانشجویان بر مواردی چون مادیگرایی، ارزیابی مزایای تقلب در مقابل کار علمی طاقت‌فرسا، احساس منفعت بیشتر از بی اخلاقی، هزینه و فایده کردن کار علمی و پولی و بازاری شدن کار پژوهش مبین این نکته کلیدی است که نگرش ابزاری به پژوهش نقش مهمی در شیء واره کردن پژوهشهای کنشگران دانشگاهی دارد.

جدول 7- مقولات و مفاهیم به‌دست آمده درباره نگرش ابزاری به پژوهش

مفاهیم	مقولات
نگرش ابزاری به پژوهش	مادگرایی، ارزیابی مزایای تقلب در مقابل کار علمی طاقت‌فرسا، احساس منفعت بیشتر از بی اخلاقی، تلقی فایده‌نداشتن کار علمی دقیق، هزینه و فایده کردن کار علمی، پولی و بازاری شدن کار پژوهش، انتخاب راه کوتاه و میانبر برای رسیدن به هدف، احساس ضرر از انجام دادن کار علمی درست، منفعت طلبی شخصی، بازاری شدن پژوهش، مدرک‌گرایی و ...

دانشجوی دکتری رشته کشاورزی می‌گوید: «یک سری از انسانها ذاتاً منفعت طلب هستند و مزایایی را می‌بینند. برای مثال، ورود به مقاطع بالاتر و رسیدن به منابع مالی بهتر ظرفیتهایی هستند که پژوهش برای آنها به ارمغان می‌آورد. افراد برای اینکه سریع‌تر این مقامها و فرصتها را به‌دست آورند، به ناچار به این سمت کشیده می‌شوند».

کمیت‌گرایی در آموزش عالی: کمیت‌گرایی در آموزش عالی یکی از عوامل مهم در پایداری نبودن به اخلاق پژوهش گزارش شده است. دانشجویان در پاسخ به اینکه چه عواملی در پایداری نبودن به اخلاق پژوهش مؤثرند، به مواردی چون کمیت محور بودن آیین‌نامه‌های ارتقای استادان و جذب دانشجو، توجه بیشتر به تعداد مقاله در مصاحبه‌ها، مهم نبودن منابع و کیفیت مقاله برای مجلات و... اشاره کرده‌اند. محتوای مصاحبه‌ها حاکی از آن بود که کمیت بر کیفیت پژوهش تأثیر دارد.

جدول 8- مقولات و مفاهیم به‌دست آمده درباره کمیت‌گرایی در آموزش عالی

مفاهیم	مقولات
کمیت محوری در آموزش عالی	کمیت محوری در پژوهش، امتیاز آور بودن چاپ زیاد مقاله، ارزشمند بودن داشتن مقاله زیاد، کمی محور بودن آیین‌نامه‌های ارتقای استادان و جذب دانشجو، محدود بودن فرصت پژوهشی، توجه بیشتر به تعداد مقاله در مصاحبه‌ها و مهم بودن رزومه در رقابت علمی دانشجویان

دانشجوی دکتری رشته ریاضی در این باره می‌گوید: «به نظر من آیین‌نامه‌ای که برای ارتقای استادان و جذب دانشجویان است و اهمیتی که به تعداد مقالات می‌دهند، خیلی تأثیرگذار است و باید اصلاح شود. این طور نباشد که افراد با حرص و طمع بیشتر هر چه مقاله بیشتری بدهند، بیشتر امتیاز بگیرند».

برخوردار نبودن از رفاه مادی: طبق دیدگاه زیوتننس معنای اخلاق علمی در عبور از مفهوم معیشتی آن فرصت ظهور می‌یابد (Amiri et al., ۲۰۱۰). از منظر آزمون‌نیه دغدغه‌های اقتصادی در پایداری ضعیف به معیارهای اخلاق پژوهش نقش اساسی دارد. مفاهیم طرح شده از سوی پاسخگویان به شرح جدول 9 است.

جدول 9- مقولات و مفاهیم به‌دست آمده درباره برخورداری نبودن از رفاه مادی

مقولات	مفاهیم
مشکلات اقتصادی، بیکاری دانشجو، دغدغه شغلی، نبود درآمد، نبود امکانات و تجهیزات، نبود رفاه دانشجو، لحاظ نشدن مشوقه‌های مالی برای مشارکت کنندگان در پژوهش و نبود حمایت مالی از دانشجو	برخوردااری از رفاه مادی

دانشجوی دکتری رشته جامعه‌شناسی می‌گوید: «مشکلات دانشجویان خیلی زیاد است، اینها بی‌تأثیر نیست. یکی مشکل اشتغال است. اینها بر ذهن تأثیر می‌گذارد و فرد نمی‌تواند تمرکز لازم را داشته باشد. خود بیکاری دانشجو تمرکز دانشجو را به هم می‌زند. این باعث می‌شود که دانشجو زیاد نتواند برای پژوهش و کار علمی دقیق وقت بگذارد».

برخوردار نبودن از رفاه غیر مادی: امروزه، در نظریه‌های رفاه در کنار بعد مادی رفاه از بعد غیرمادی رفاه همچون اعتماد اجتماعی، احساس محرومیت نسبی، حمایت اجتماعی، رضایتمندی اجتماعی و... یاد می‌شود. به میزانی که دانشجویان حمایت مالی و عاطفی بیشتر و احساس محرومیت و تبعیض کمتر داشته باشند، رفتارهای حرفه‌ای معطوف به اخلاق در جامعه علمی توسعه پیدا می‌کند. برخوردار نبودن دانشجویان از رفاه غیرمادی می‌تواند نتایج عکس مورد یادشده را به همراه داشته باشد.

جدول 10- مقولات و مفاهیم به‌دست آمده درباره برخورداری نبودن از رفاه غیر مادی

مقولات	مفاهیم
نبود تمرکز فکری برای دانشجو، درگیری ذهنی، تضمین نبودن آینده، احساس نابرابری و نبود تفاوت بین پژوهش خوب و پژوهش ضعیف، احساس تبعیض علمی، نبود آرامش فکری برای دانشجو، اطمینان نداشتن افراد به یکدیگر، اعتماد نداشتن به همدیگر و احساس محرومیت	برخوردار نبودن از رفاه غیر مادی

دانشجوی دکتری رشته کشاورزی می‌گوید: «اگر من بدانم بعد از دوسال با خیال راحت و بسیار بی‌دردسر وارد یک شغل می‌شوم، در پورپوزال خودم دقت بیشتری می‌کنم، به دنبال مسائل عمیق‌تر و ایده‌های بزرگ می‌روم. اگر از دانشجویان دغدغه‌های رفاهی بر داشته شود، به نظر من کمتر به این سمت می‌روند».

عادی شدن بی‌اخلاقی علمی: بوردیو در نظریه کنش بر این باور است که بیشتر مردم در اغلب مواقع، خودشان و دنیای اجتماعی را بدیهی می‌انگارند؛ آنها درباره آن فکر نمی‌کنند، چون مجبور به این کار نیستند. وی این بدیهی‌انگاشتن را گمان³⁸ (دوکسا) یا تجربه گمانی می‌نامد (Jenkins, 2006, p. 115). بدین معنا که افراد جهان اجتماعی و طبیعی خود را بدیهی تلقی می‌کنند. لذا، بدیهی تلقی شدن بی‌هنجاری از سوی جامعه علمی می‌تواند پیروی نکردن از آداب علم را تشدید کند. تأکید مصاحبه

شوندگان بر مواردی چون رواج یافتن کپی پیست، مد شدن مقاله نویسی فوری و در زمان کوتاه و عادت شدن تقلب در بیشتر حوزه‌ها تأیید این مدعاست.

جدول 11- مقولات و مفاهیم به‌دست آمده درباره عادی شدن بی اخلاقی علمی

مفاهیم	مقولات
عادی شدن بی اخلاقی علمی	ارجاع ندادن به معنای کلاس بالای محقق، روال شدن بی اخلاقی علمی، رواج یافتن کپی پیست، مد شدن مقاله نویسی فوری و در زمان کوتاه، عادت شدن تقلب در بیشتر حوزه‌ها، مد شدن داده سازی، عادت شدن مقاله نویسی، فرهنگ شدن بد اخلاقی علمی، عادی شدن بد اخلاقی، ارزش شدن دروغ علمی و رواج یافتن ارجاع‌دهی الکی و اضافی

دانشجوی ارشد رشته عمران می‌گوید: «ما دوست داریم با منبع ندادن آدم با کلاسی به نظر بیاییم. بگویند که این چه دانشمندیه، چه چیزهایی بلده، ولی اگر بگویم در اخبار خواندم می‌گویند این آدم سطح پایینی است و رفته و سرچ سطحی انجام داده و به این چیزها بسنده کرده است. الان رفرس دادن ضد ارزش است».

کامروایی ارتجالی³⁹: به‌طور کلی، کامروایی ارتجالی توانایی مقاومت در برابر انگیزه رسیدن به پاداش فوری و منتظر شدن برای پاداش بعدی است. کامروایی ارتجالی مرتبط با مقاومت در برابر پاداش سریع و کوچک به‌منظور رسیدن به پاداش بزرگ‌تر و پایدارتر در آینده است. دانشجویان مصاحبه شده در پاسخ به اینکه چه عواملی در پایینند بودن به اخلاق پژوهش مؤثر است، به مواردی چون تنبلی افراد، خودخواهی فرد، اشتیاق غیر طبیعی به مقاله نویسی، دغدغه رسیدن به نتایج دلخواه و راحت طلبی دانشجو اشاره کرده‌اند. لذا، محتوای مصاحبه‌ها حاکی از آن بود که کامروایی ارتجالی در پایینند دانشجویان به اخلاق پژوهش نقش مهمی دارد.

جدول 12- مقولات و مفاهیم به‌دست آمده درباره کامروایی ارتجالی

مفاهیم	مقولات
کامروایی ارتجالی	تنبلی افراد، خودخواهی فرد، دغدغه رسیدن به نتایج دلخواه، دغدغه داشتن نتیجه پژوهشی بزرگ، راحت طلبی دانشجو، تمایل به انجام دادن کار صوری، ذهن تأییدگرای دانشجویان، عقده رزومه نویسی دانشجویان و بی‌علاقگی به تحصیل

پیامدها: رفتارهای حرفه‌ای اخلاق‌مدار در میادین علمی در تجاری سازی پژوهشهای دانشگاهی، افزایش اعتماد جامعه، مؤسسات و سازمانها به پژوهشگران و یافته‌های آنها نقش اساسی دارد. همچنین گسترش ارزشهای حاکم بر رفتار علمی و حرفه‌ای می‌تواند موجب افزایش التزام اجتماعی استادان و دانشجویان و

اعتماد بیشتر دانشجویان به دانشگاهیان و سلامت ارتباطات علمی و فعالیت پژوهشی شود (Alizadeh Aghdam et al., ۲۰۱۱, p.۵۵). بر اساس یافته‌های مصاحبه، پیامدهای پایبند نبودن به اخلاق در سطوح مختلف به شرح جدول 13 است.

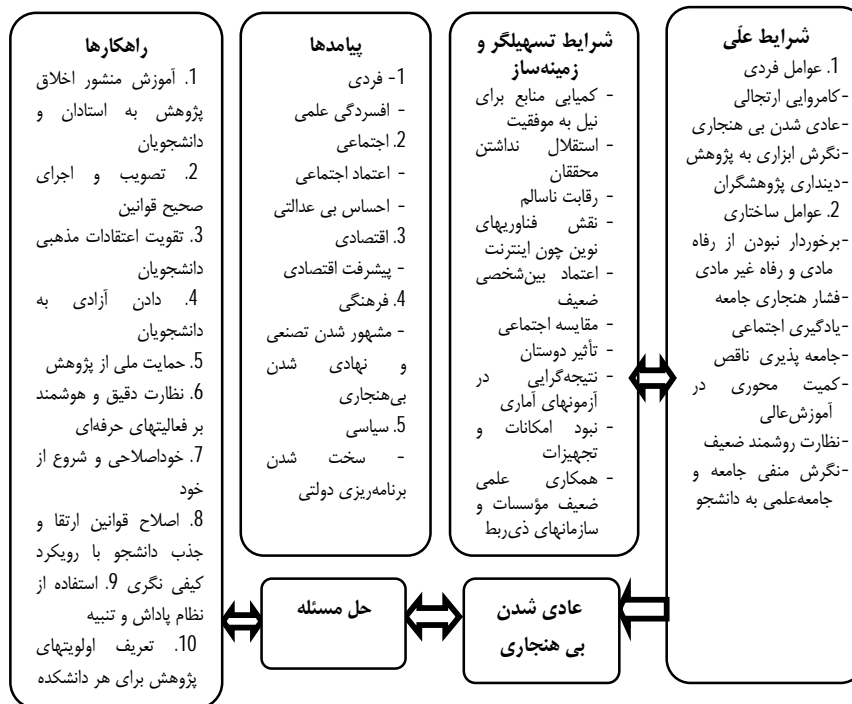
در تحقیق حاضر نظریه جوهری که بعد از کدگذاری باز، محوری و گزینشی به دست آمد، دوکساستوری در بی‌هنجاری علمی بود. مفهوم یادشده به معنای عادی شدن پایبند نبودن به موازین اخلاق پژوهش در میدان علمی است. بیشتر دانشجویان منتخب در مصاحبه تصریح کرده‌اند که در میدان علمی منبع ندادن، کپی پیست و مواردی از این قبیل در بین برخی از کنشگران دانشگاهی عادی شده و قبح سوء رفتارهای پژوهشی از بین رفته است. نظریه جوهری ماخوذ از یافته‌های مصاحبه تداعی کننده رویکرد عادی شدن جرم و منطق کنش بوردیوست. در چارچوب این رویکردها و به فراخور موضوع تحقیق می‌توان خاطر نشان کرد که برخی از کنشگران دانشگاهی، کنشهای ضد علمی در پژوهش را به‌عنوان بخشی از فرهنگ حرفه‌ای پذیرفته‌اند و در ساختمان ذهنی‌شان این رفتارهای ضد علمی را بدیهی و طبیعی تلقی می‌کنند.

جدول 13- مقولات و مفاهیم به دست آمده درباره پیامدها

هسته مرکزی	مفاهیم	مقولات
پیامدهای فردی	افسردگی علمی	در تخریب شخصیتی، پیشرفت تصنعی، کاهش خوداتکالی فرد، تشدید پسرفت علمی دانشجو، کاهش اعتماد به نفس پژوهشی، احساس بی‌قراری، احساس نکردن آرامش درونی.
پیامدهای اجتماعی	فرسایش اعتماد اجتماعی	افزایش بی‌اعتمادی در جامعه، افزایش بی‌اعتمادی استاد به شاگرد، افزایش بی‌اعتمادی مؤسسات پژوهشی به محققان، افزایش دروغ، بی‌اعتمادی به صحت یافته‌ها و منحرف شدن سازمانها از طریق پژوهشهای تصنعی
	تشدید احساس بی‌عدالتی	احساس زیان از انجام دادن کار علمی دقیق، احساس بی‌عدالتی و احساس تبعیض علمی در بین محققان واقعی و احساس وجود نداشتن تفاوت بین کار علمی و کار غیرعلمی
پیامدهای اقتصادی	رکود اقتصادی	لطمه زدن به تولید علم، رکود اقتصادی، بازاری و کالایی شدن کار علمی، هدر رفتن هزینه‌های پژوهشی و راکد ماندن رشد علمی
پیامدهای فرهنگی	مشهور شدن تصنعی	مطرح و مشهور شدن تصنعی، سرایت بد اخلاقی به سایر حوزه‌ها، جا افتادن ناهنجاری علمی و ارتقای افراد غیرحرفه‌ای از طریق کار غیر حرفه‌ای
پیامدهای سیاسی	سخت شدن برنامه‌ریزی دولتی	سخت شدن برنامه‌ریزی برای مسئولان دولتی، تشدید توسعه نیافتگی و گمراه شدن مؤسسات دولتی از طریق یافته‌های غیر واقعی محققان

در یافته‌های به دست آمده از کدگذاری مصاحبه حاکی از آن است که در سطح فردی عواملی چون کامروایی ارتجالی، عادی شدن پایبند نبودن به اخلاق پژوهش، نگرش ابزاری به پژوهش، دینداری

پژوهشگران و در سطح ساختاری برخوردار نبودن از رفاه مادی، برخوردار نبودن از رفاه غیر مادی، فشار هنجاری جامعه، یادگیری اجتماعی، جامعه‌پذیری آموزشی ناقص، کمیت محوری در آموزش عالی، نظارت هوشمند ضعیف، نگرش منفی جامعه و جامعه علمی به دانشجو در پایبند نبودن به اخلاق پژوهش نقش مهمی دارد. همچنین از منظر مصاحبه شونده‌گان نبود امکانات و تجهیزات، کمیابی منابع برای نیل به موفقیت، استقلال نداشتن محققان، رقابت ناسالم، نقش فناوریهای نوین، اعتماد بین شخصی ضعیف، مقایسه اجتماعی، تأثیر دوستان، نتیجه‌گرایی در آزمونهای آماری و همکاری علمی ضعیف مؤسسات و سازمانهای ذی‌ربط از جمله شرایط زمینه‌ساز پایبند نبودن به اخلاق پژوهش بوده است. اطلاعات به‌دست آمده از این مرحله در قالب مدل پارادایمی شکل 1 نشان داده شده است.

شکل 1: مدل پارادایمی عوامل زمینه‌ساز پایبندی به اخلاق پژوهش

بحث و نتیجه‌گیری

هدف اصلی پژوهش حاضر بررسی عوامل زمینه ساز پایبند نبودن به اخلاق پژوهش در میان دانشجویان تحصیلات تکمیلی بود. یافته‌های پژوهش حاضر از تکوین نوعی عادی شدن پایبند نبودن به اخلاق پژوهش به‌عنوان هسته مرکزی حکایت دارد، چرا که از نظر آزمودنیها در برخی از پژوهشها بی‌توجهی به معیارهای اخلاق پژوهش عادی و بدیهی انگاشته می‌شود. در این خصوص، پیر بوردیو، جامعه‌شناس فرانسوی، خاطر نشان کرده است که بیشتر مردم در اغلب مواقع خودشان و دنیای اجتماعی خود را بدیهی تلقی می‌کنند؛ آنها درباره آن فکر نمی‌کنند، چون مجبور به این کار نیستند. گیدنز نیز در نظریه ساختاربندی خاطر نشان کرده که عادی شدن (روبه‌ای شدن) الگوهای تعامل همان چیزی است که موجب استمرار آنها در زمان می‌شود و بدین وسیله ساختارها بازتولید می‌شود. وی بدیهی بودن کنش را اساس آگاهی عملی دانسته و تأکید کرده است عاملانی که از آگاهی عملی برخوردارند، نمی‌توانند کنش خود را به دلیل بدیهی بودنش با کلماتی توصیفی کنند، ولی می‌توانند آن را به عمل بیاورند. در واقع، وی بر این باور است که فعالیتهای روزمره و مفهوم اجتماعی شدن ارتباط محکمی با آگاهی عملی دارد. در این خصوص، در نظریه بهنجار شدن جرم، عادی شدن انحراف به مثابه جزئی از فرهنگ مجرمانه در نظر گرفته شده است و در چارچوب این نظریه، از تبدیل شدن عادی شدن بی‌هنجاری از امری حاشیه‌ای به پدیده‌ای فراگیر صحبت می‌شود. همسو با نظریات یاد شده، بیشتر آزمودنیها تصریح کرده‌اند که برخی از دانشجویان در میدان علمی منبع ندادن، دستکاری یافته‌های تحقیق، گزارش نکردن فرضیه‌های رد شده و... را عادی تلقی می‌کنند و این هم به پایبند نبودن به اخلاق پژوهش دامن می‌زند. بر اساس یافته‌های تحقیق تعریف بیشتر دانشجویان تحصیلات تکمیلی دانشگاه تبریز از اخلاق پژوهش این بود که «محقق بر اساس اصول و معیارهای اخلاقی چون منبع دهی صحیح، دستکاری نکردن یافته‌ها، امانتداری، جلب رضایت آزمودنیها، صداقت در منبع‌دهی، داده‌سازی نکردن، بی‌غرضی، انتخاب موضوع بر اساس علاقه، رازداری و... کار پژوهش را پیش ببرد». رزنیک نیز بر این باور بود که اخلاق پژوهش مشتمل بر معیارهایی چون درستکاری، دقت، آزادی، قانون‌مداری، احترام متقابل، کارایی و احترام و رعایت حقوق آزادیها و... است و بنابراین، یافته‌های پژوهش حاضر همخوان با دیدگاه رزنیک است. در خصوص وضعیت اخلاق پژوهش، دانشجویان معتقد بودند که در جوّ دانشجویی اخلاق پژوهش زیاد رعایت نمی‌شود. نتایج تحقیقات فراستخواه مبنی بر بحث انگیز بودن وضعیت اخلاق علم نیز با یافته‌های این تحقیق همسو است. در خصوص عوامل مؤثر بر اخلاق پژوهش یافته‌های تحقیق نشان داد که عوامل فردی (کامروایی ارتجالی، عادی شدن پایبند نبودن به اخلاق پژوهش، نگرش ابزاری به پژوهش، دینداری پژوهشگران و عوامل ساختاری (برخوردار نبودن از رفاه مادی، برخوردار نبودن از رفاه غیر مادی، فشار هنجاری جامعه، یادگیری اجتماعی، جامعه پذیری آموزشی ناقص، کمیت محوری در آموزش عالی، نظارت روشمند ضعیف، نگرش منفی جامعه و جامعه علمی به دانشجو) در پایبند نبودن به اخلاق پژوهش نقش مهمی دارد. در خصوص نقش یادگیری اجتماعی، دانشجویان تأکید داشتند که پیروی ضعیف از

هنجارهای علمی را از دوستان، هم‌اتاقیها، مدرسان و... یاد می‌گیرند. در این خصوص، عده‌ای دانشجویان بر این نکته تأکید داشتند که نبود الگوها و مدل‌های موثق رفتاری یکی از عوامل مؤثر در بروز این امر است. این یافته‌ها دقیقاً با نظریه یادگیری اجتماعی باندورا هماهنگ است. علاوه بر این، بیشتر دانشجویان، فشار هنجاری را نیز در پایداری به اخلاق پژوهش دخیل دانسته‌اند که این یافته با نتایج پژوهش کلارک و واکر (Clark & Walker, ۲۰۱۱) همسو است. این دو بر این باورند که فشارهای خاصی که محققان از نظر اقتصادی و رقابتی در زمینه دانشگاه با آن مواجه هستند، به نتایج آسیب‌زای ناخواسته منجر می‌شود. نتایج تحلیل مصاحبه‌ها حاکی از آن است که نگرش ابزاری به پژوهش نیز در پایداری به اخلاق پژوهش نقش مهمی دارد. در تأیید این مدعا هابرماس خاطر نشان کرده که در عصر مدرن حاکمیت عقلانیت ابزاری بر عقلانیت ارتباطی موجب کالایی شدن مناسبات اجتماعی انسانها شده است؛ به معنای دیگر، ابزاری و کالایی شدن روابط اجتماعی انسانها بر پژوهشهای معطوف به اخلاق پژوهشگران تأثیر دارد. از منظر آزمودنیها یکی دیگر از عوامل مؤثر بر پایداری به اخلاق پژوهش برخورداری کم دانشجویان از رفاه مادی و غیر مادی است. این یافته با نظریه زیئونتس که معتقد است معنای اخلاق علمی در عبور از مفهوم معیشتی آن فرصت ظهور می‌یابد، همسویی دارد. علاوه بر این، یافته‌های پژوهش حاضر نشان داد که اینترنت هم از تسهیل‌کننده‌های پایداری ضعیف به اخلاق پژوهش است. در تأیید این یافته نتایج تحقیق یانگ ماهون (Young Mahon, ۲۰۱۴) حاکی از آن است که با افزایش کاربرد اینترنت و فضای سایر در تحقیقات دانشگاهی، اخلاق پژوهش تحت تأثیر قرار می‌گیرد. در مجموع، یافته‌های پژوهش نشان داد که عوامل فردی و ساختاری توأمان مشوق پیروی ضعیف از معیارهای اخلاق پژوهش است. همچنین نتایج پژوهش حاضر نشان داد که عادی شدن بی‌اخلاقی علمی پیامدهای اقتصادی، فردی، اجتماعی و سیاسی دارد.

پیشنهادات

- بر اساس یافته‌های پژوهش پیشنهادهای کاربردی زیر ارائه می‌شود:
1. به‌منظور ارتقای پایداری دانشجویان به اخلاق پژوهش پیشنهاد می‌شود که در سطح وزارت علوم، تحقیقات و فناوری با تصویب آیین‌نامه‌هایی معیارهای جذب دانشجویان در مقاطع تحصیلات تکمیلی اصلاح و تقویت شود. در این خصوص، برآزنده است در کنار معیارهای کمی (تعداد مقالات علمی و...) به شاخصهای کیفی (سواد دانشگاهی دانشجویان، تسلط علمی دانشجویان بر محتوای مقالات نگاشته شده، کاربردی بودن مقالات و...) بیش از پیش توجه شود؛
 2. در بدو ورود دانشجویان به دانشگاه منشور اخلاق پژوهش از طریق ارائه بسته‌های آموزشی به دانشجویان مقاطع مختلف آموزشی ارائه شود. همچنین برگزاری همایش درون دانشگاهی در فواصل زمانی مختلف در داخل دانشگاه درباره رعایت اخلاق پژوهشی و گنجاندن درس تک واحدی اخلاق پژوهش در دوره کارشناسی و مواردی مانند آن پیشنهاد می‌شود.

3. نظارت دقیق و هوشمند بر فعالیتهای حرفه‌ای دانشجویان و استادان با تنظیم ضمانتهای اجرایی کارآمد و تعمیق اعتقادات اخلاقی کنشگران دانشگاهی از طریق سازکارهای عمدتاً غیررسمی نهادهای متولی در دانشگاه می‌تواند در افزایش پایبندی دانشجویان به اخلاق پژوهش نقش مهمی داشته باشد.

References

1. Abbaszadeh, M. (۲۰۱۲). Validity and reliability in qualitative researches. *Journal of Applied Sociology*, ۲۳ (۱), ۱۹-۳۴ (in Persian).
۲. Adib, Y., Fathiazar, E., & Mola Ghalghachi, S. (۲۰۱۵). Studying the experience of professors and students of Tabriz University of attention to research ethics in phenomenological study. *Strategy for Culture*, ۲۹, ۱۴۹-۱۷۸ (in Persian).
۳. Alizadeh Aghdam, M. B., Abbaszadeh, M., & Shishani, A. (۲۰۱۱). The study of determinants of adherence to scientific ethics faculty members, case study: Tabriz University. *Science and Technology Policy*, ۳(۴), ۵۷-۶۹. (In Persian).
۴. Amin Mozaffari, F., & Shamsi, L. (۲۰۱۱). The study of methods and approaches to commercialization of university research, case study: Tabriz University. *Journal of Ethics in Science and Technology*, ۳(۴), ۱۵-۲۹ (in Persian).
۵. Amiri, A.N., Hemmati, M., & Mobayyeni, M. (۲۰۱۰). Professional ethics, necessary for the organization. *Moral Knowledge*, ۱(۴), ۱۳۷-۱۵۹.
۶. Arasteh, H. R., & Jahed, H.A. (۲۰۱۱). Ethics in universities and centers of higher education an option to improve behavior. *Journal of Transplantation Science*, ۱(۲), ۳۱-۴۰ (in Persian).
۷. Bahraini, N. (۲۰۱۰). Research ethics as knowledge. *Culture Strategy*, (۸-۹), ۳۹-۵۷.
۸. Behroozi, M., Qasemi, L., & Fadaiyan, B. (۲۰۱۴). Individual and organizational factors affecting the professional ethics: Staff of Bushehr custom main office. *Social and Behavioral Sciences*, ۱۴۳, ۳۲۵ - ۳۲۹ (in Persian).

۹. Brown, M. E., & Trevino, L. K. (۲۰۰۶). Ethical leadership: A review and future directions. *The Leadership Quarterly*, ۶(۱۷), ۵۱۶-۶۹۵.
۱۰. Clark, J., & Walker, R. (۲۰۱۱). Research ethics in victimization studies: Widening the lens. *Violence Against Women*, ۱۷(۱۲), ۱۴۸۹-۱۵۰۸.
۱۱. Creswell, J. W. (۲۰۱۲). *Qualitative research and research design: Choosing among five approaches*, translated by Hassan Danaeefard and Hosein Kazemi, Tehran: Eshraghi Press (in Persian).
۱۲. Dorri, B., & Talebnejad, A. (۲۰۰۸). Investigating the conditions of strategic factors of knowledge creation in the universities affiliated to the ministry of science, research and technology in Iran. *Quarterly Journal of Research and Planning in Higher Education*, ۱۴ (۳), ۱-۲۰ (in Persian).
۱۳. Farasatkah, M. (۲۰۰۶). Scientific ethics key in promoting the higher education, mechanisms of professional ethics in quality assurance of higher education in Iran. *Journal of Ethics in Science and Technology*, ۱(۱), ۱۳-۲۸ (in Persian).
۱۴. Fathi, M., Fekr Azad, H., Gaffari, G.R., & Bolhari, J. (۲۰۱۳). Predisposing the factors for marital unfaithfulness. *Social Welfare Quarterly*, ۱۳(۵۱), ۱۰۹-۱۳۱ (in Persian).
۱۵. Guraya, S, Y., London, N. J. M., & Guraya, Sh. (۲۰۱۴). Ethics in medical research. *Journal of Microscopy and Ultrastructure* ۲, ۱۲۱-۱۲۶.
۱۶. Hammersley, M., Traianou, A. (۲۰۱۴), Foucault and Research Ethics: On the Autonomy of the Researcher, *Qualitative Inquiry*, ۲۰(۳): ۲۲۷-۲۳۸.
۱۷. Iman, M. T., & Ghaffari Nasab, E. (۲۰۱۱). Ethical standards in human science research. *Journal of Ethics in Science and Technology*, ۶(۲), ۱-۱۱ (in Persian).
۱۸. Jalaiepour, H.R., & Mohammadi, J. (۲۰۰۸). *Recent theories of sociology*. Tehran: Ney Press, ۱-۵۲۰ (in Persian).
۱۹. Jenkins, R. (۲۰۰۶). *Pierre Bourdieu*. Translated by Chavoshiyan, H., & Jo Afshani, L., Tehran: Ney Press.

۲۰. Kalshoven, K., Den Hartog, De. N., & Den Hoogh Annebel, H.B (۲۰۱۱). Ethical leadership at work questionnaire (ELW). *The Leadership Quarterly*, ۲۲, ۵۱-۶۹.
۲۱. Keivan Ara, M., Ojaghi, R., Cheshmeh Sohrabi, A., & Papi, A. (۲۰۱۳). Typology of cheat and plagiarism, using the experiences of experts in Isfahan, University of Medical Sciences. *Health Information Management*, ۱۰(۳), ۴۶۰-۴۴۹ (in Persian).
۲۲. Khaleghi, N. (۲۰۰۸). Research ethics in the field of social sciences. *Quarterly Journal Ethics in Science and Technology*, (۱ & ۲), ۸۳-۹۲ (in Persian).
۲۳. Lahman, M. K. E., Monica, R. G., Rodriguez, K. L., Graglia, P., & De Roche, K. K. (۲۰۱۱). Culturally responsive relational reflexive ethics in research. *The Third Quall Quant*, ۴۵, ۱۳۹۷-۱۴۱۴
۲۴. Mesbahi, M., & Abbaszadeh, A. (۲۰۱۳). A System model of professional ethics in higher education (qualitative research). *Journal of Bioethics*, ۳ (۱۰), ۱۱-۲۳ (in Persian).
۲۵. Mohseni Tabrizi, A.R., Ghazi Tabatabaei, M., & Marjaei, S. H. (۲۰۱۰). Effect of issues and challenges of scientific environment on academic socialization. *Quarterly Journal of Research and Planning in Higher Education*, ۱۶ (۱), ۴۵-۶۷ (in Persian).
۲۶. Rabbani Khorasgani, A., & Rabbany Esfahani, H. (۲۰۱۴) A qualitative study of family influence on women's delinquency (the case of female prisoners in Isfahan's central jail. *Strategic Researches Security and Social Discipline*, ۳ (۲), ۱۷-۳۵ (in Persian).
۲۷. Rabbani, A., Rabbani, R., Hemmati, R., Qazi Tabatabaei, M., & Vedadhir, A. (۲۰۱۱). New modes of knowledge production sociological reflection on the development of ethical standards and behavior science in the field of science and technology. *Quarterly Journal of Ethics in Science & Technology*, ۶(۱), ۱۲-۲۴ (in Persian).
۲۸. Sadat Sadidpour, S. (۲۰۱۲). Research ethics in social sciences. (Master's thesis). Al-Zahra University, Faculty of Social Sciences and Economics, ۱-۱۳۵ (in Persian).

۲۹. Sanei, M., & Yari, M. (۲۰۱۳). Analysis of components of professional ethics in the human resource management. *Quarterly Journal Ethics in Science and Technology*, ۹(۱), ۱-۱۱ (in Persian).
۳۰. Teixeira Poit, S. M., Cameron, A. E., & Schulman, M. D. (۲۰۱۱). Experiential learning and research ethics: Enhancing knowledge through action. *Teaching Sociology*, ۳۹(۳), ۲۴۴-۲۵۸.
۳۱. Thomson, O. P., Petty, J., & Scholes, J. (۲۰۱۴). Rounding osteopathic research for introducing the grounded theory. *International Journal of Osteopathic Medicine*, ۱۷, ۱۶۷-۱۸۶ (in Persian).
۳۲. Vedadhir, A., Farhod, D., Ghazi Tabatabaee, M., & Tavassoli, G.A. (۲۰۰۸). Criteria of ethical behavior in performing the scientific work. *Quarterly Journal of Ethics in Science and Technology*, ۳(۳&۴) (in Persian).
۳۳. Young Mahon, P. (۲۰۱۴). Internet research and ethics: Transformative issues in nursing education research. *Journal of Professional Nursing*, ۳۰(۲), ۱۲۴-۱۲۹.
۳۴. Zamani, B. E., Azimi, S. A., & Soleymani, N. (۲۰۱۳). Identifying and prioritizing the effective factors affecting the students' plagiarism in Isfahan University. *Quarterly Journal of Research and Planning in Higher Education*, ۱۹(۱), ۹۱-۱۱۰ (in Persian).